

015515/1928/29

III

357

Sprawozdanie administracyjne

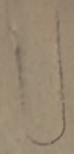
Wydziału Powiatowego
powiatu grudziądzkiego

za czas

od 1 kwietnia 1928 r.
do 31 marca 1929 r.

Zakłady Graficzne Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu
(Gazeta Grudziądzka)

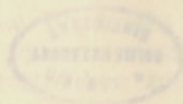
413

Sprawozdanie administracyjne

Wydziału Powiatowego
powiatu grudziądzkiego

za czas

od 1 kwietnia 1928 r.
do 31 marca 1929 r.

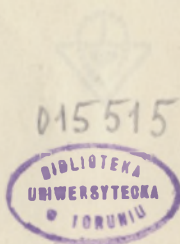
Zakłady Graficzne Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu
(Gazeta Grudziądzka)

Wydział Powiatowy
Guzdzki

Wydział Powiatowy
Guzdzki

za C. K.

06 I kwietnia 1928 r.
06 31 marca 1929 r.

III

Sąsiedzi w...
Guzdzki

Sprawozdanie roczne.

Stosownie do § 127 ordynacji powiatowej przedkłada Wydział powiatowy Sejmikowi powiatowemu następujące sprawozdanie administracyjne za czas od 1. kwietnia 1928 r. do 31. marca 1929 r.

I. Statystyka.

W stosunku do zeszłorocznej statystyki zachodzi zmiana o tyle, że zniesiony został obszar dworski Gubiny i przyłączony do gminy Budy oraz obszar dworski Karolewo przyłączony został do gminy Lisnowo, wobec tego zmniejszyła się liczba obszarów dworskich z 60 na 58. Wszelkie inne dane statystyczne pozostają bez zmiany.

II. Starosta i deputowani.

Z dniem 1-go stycznia 1929 r. objął kierownictwo powiatu niżej podpisany. Dotychczasowy starosta p. Adam Czarliński przeniesiony został w stan nieczynny. Deputowani powiatowi pozostają bez zmiany.

III. Sejmik.

Skład członków Sejmiku pozostaje bez zmiany, którego kadencja kończy się z dniem 31. 12. br. Sejmik odbył w bieżącym roku gospodarczym 4 posiedzenia i to: 20. czerwca 23. października, 26. lutego, 21. marca b. r. na których przedłożono 61 spraw do załatwienia.

Uchwały z każdorazowego posiedzenia ogłoszone były w Orędowniku Powiatowym a prócz tego odpisy protokołów przesłano do wiadomości p. Wojewodzie i Związkowi Powiatów Województwa Pomorskiego.

IV. Wydział Powiatowy.

Skład członków Wydziału Powiatowego pozostaje także bez zmiany. Posiedzeń odbył Wydział Powiatowy 15 na których załatwiono 744 spraw. Dziennik biurowy wykazuje 15970 liczb.

Urzednicy Wydziału Powiatowego.

Na stanowiskach urzedników Wydziału Powiatowego i Powiatowej Kasy Komunalnej nie nastąpiła żadna zmiana w stosunku do roku zeszłego. Również rozkład pracy pozostał bez zmiany.

Sprawozdanie

z czynności Oddziału Handlowego za rok 1928/29.

Obrót ogólny w materiałach opałowych w roku obrachunkowym wynosi . . . . . 109.695,86 zł.
Bilans zamknięcia wykazuje zysk na 31. III. 29 r. . . . . 9.980,69 „

Zestawienie obrotu w materiałach opałowych w r. 1928/29.

	zakup	sprzedaż	remament
Drzewo	9.837 mp. 550 szt. żerdzi	9.454 mp. 550 szt.	383 mp. —
Węgiel	5.650,56 ctr.	5.650,56 ctr.	—
Koks	2.320,00 „	2.320,00 „	—

Stan dłużników per 31. III. 1929 r. wynosi . . . . . 68.252,87 zł.
Stan wierzycieli per 31. III. 1929 r. wynosi . . . . . 58.272,18 zł.

Zestawienie dochodów.

Budżetu	Dział		T r e ś ć (według budżetu)	Sumy prelimino- wane (razem)	Sumy wykonania budżetu			Różnice		W viaś- nienie poważ- niejszych różnic	U wagi Komisji Rewi- zyjnej
					Dochód	Zaległ czynne	Razem rubr. 4 i 5	więcej	mniej		
	§	Poz	2	3	4	5	6	7	8	9	
I			Majątek Komunalny	10.650,—	11.351,16	—	11.351,16	2.044,51	1.343,35		
II			Przedsiębiorstwa komunalne	17.764,—	—	—	—	—	17.764,—		
III			Subwencje i dotacje	147.805,—	139.953,—	—	139.953,—	5,—	7.887,—		
IV			Zwroty	2.750,—	6.387,97	—	6.387,97	3.637,97	—		
V			Opłaty administr.	200,—	1.702,04	—	1.702,04	1.610,04	108,—		
VI			Opłaty za korzystanie z urzą- dzeń i zakład. dobra publ.	—	—	—	—	—	—		
VII			Dopłaty (opłaty specjalne)	—	—	—	—	—	—		
VIII			Udział w podatkach państw.	24.483,—	80.206,57	—	80.206,57	55.723,57	—		
IX			Dodatki do podatków państw.	356.800,—	556.469,67	151,9	708.383,61	370.096,07	18.512,46		
X			Podatki samoisne	347.805,—	375.662,03	52.321,67	427.983,70	96.646,49	467,79		
XI			Różne	100,—	65,—	—	265,—	166,—	1,—		
				908.387,—	1.171.997,44	204.235,61	1376.233,05	529.929,65	62.083,60		

Zestawienie wydatków budżetowych za rok 1928/29.

Dział	Budżetu		T r e ś ć (według budżetu)	Sumy wykonania budżetu			Różnice		Wyjaśnienie poważniejszych różnic	Uwagi Komisji Rewizyjnej
	1	2		3	4	5	6	7		
				Rozchód	Zaległ. bierne	Razem rubr. 4 i 5	więcej	mniej		
I			138.240,—	133.296,25	—	133.296,25	14.029,70	18.973,45		
II			—	—	—	—	—	—		
III			—	—	—	—	—	—		
IV			14.501,—	11.476,70	—	11.476,70	—	3.024,30		
V			447.200,—	446.481,96	—	446.481,96	65.792,21	66.510,25		
VI			5.460,—	4.616,—	—	4.616,—	—	844,—		
VII			2.500,—	2.500,—	—	2.500,—	—	—		
VIII			13.000,—	11.005,79	—	11.005,79	35,—	2.129,21		
IX			31.500,—	31.785,75	—	31.785,75	1.021,29	735,54		
X			6.400,—	2.238,—	—	2.238,—	—	4.162,—		
XI			250,—	—	—	—	—	250,—		
XII			10.730,—	9.713,76	—	9.713,76	—	1.016,24		
XIIa			196.521,—	195.021,39	—	195.021,39	—	1.499,61		
			41.985,—	40.687,18	—	40.687,18	393,63	1.691,45		
XIII			908.387,—	888.822,78	—	888.822,78	81.271,83	100.836,05		

Sprawozdanie Zarządu

Komunalnej Kasy Oszczędności powiatu grudziądzkiego w Grudziądzu z czynności w roku 1928.

Komunalna Kasa Oszczędności założona w roku 1846 pod firmą Powiatowa Kasa Oszczędności, która w niedługim czasie rozpocznie drugi wiek swego istnienia, uległa w roku sprawozdawczym, tak jak wszystkie inne Kasy powiatowe na terenie Rzeczypospolitej Polskiej znacznej zmianie w myśl rozporządzenia p. Prezydenta z dnia 13 kwietnia 1927 r. Wskutek tego przystąpiono z dniem 1 kwietnia 1928 r. do reorganizacji Kasy łącząc się z byłym Komunalnym Bankiem Powiatowym w jedną instytucję pod nazwą „Komunalna Kasa Oszczędności powiatu grudziądzkiego“ z siedzibą we własnym gmachu przy ul. Wybickiego 39. Tem samym Kasa nabyła odrębną osobowość prawną, przywilej popularnej pewności i możliwość rozszerzenia koła dozwolonych operacji. Dzięki tym warunkom i przeprowadzonej reorganizacji odzyskała znów mocno nadwyżę wskutek dwukrotnej dewaluacji zaufanie szerokich rzesz ludności.

Wyrazem tego jest stały rozwój i znacznie wzmożona działalność Kasy i to przedewszystkiem w dziedzinie gromadzenia oszczędności. Wiernie swej tradycji, Kasa poświęciła specjalną uwagę krzewieniu idei oszczędnościowej wśród młodzieży stanowiącej pod tym względem najbardziej podatny element, a której wychowanie w duchu gospodarności i oszczędności jest najlepszą gwarancją świetnej przyszłości gospodarczej naszego kraju. Wyniki dotąd osiągnięte w tym kierunku uprawniają Zarząd Kasy do głębokiej wiary, iż przy wytężonej i systematycznej akcji zgromadzi się poważny kapitał, który ożywi niewątpliwie słabe jeszcze tętno naszego życia gospodarczego i stworzy podstawę naszej samodzielności gospodarczej.

Sytuacja gospodarcza w roku sprawozdawczym zasadniczo nie różni się od położenia w roku 1927. Ożywiona konjunktura, jaka wytworzyła się w drugiej połowie roku 1926 na podłożu ustabilizowanej waluty utrzymała się w ciągu roku nadal na wysokim poziomie. Rozwój działalności Kasy ilustruje następujące zestawienie :

I. Stan wkładów oszczędnościowych.

31. XII. 1924	zł.	202.448,50	z liczbą uczestników	213
31. XII. 1925	zł.	177.555,32	„ „ „	226
31. XII. 1926	zł.	304.768,48	„ „ „	279
31. XII. 1927	zł.	817.030,99	„ „ „	348
31. XII. 1928	zł.	2.332.593,34	„ „ „	17.309

Przyrost wkładów w roku sprawozdawczym wynosi więc 1.515.562,35 zł.

Niezwykle silny przyrost wkładów w roku 1928 w dużej mierze polegał na zmianie formy lokaty kapitału i zaufaniu społeczeństwa do własnej waluty.

Komunalna Kasa Oszczędności posiadając tak poważną sumę wkładów oszczędnościowych stała się mniej zależną od pomocy kredytowej Banków Państwowych.

Z tego też względu Kasa udziela już od dłuższego czasu prawie wszystkim warstwom społeczeństwa pożyczek krótkoterminowych wyłącznie z funduszy własnych. Ostatnia statystyka wykazuje, że w końcu roku sprawozdawczego t. j. w miesiącu grudniu z kredytu wekslowego korzystało :

około 700 rolników posiadających do 10 ha w ogólnej sumie	zł.	390.000,—
„ 300 „ „ „ 20 ha „ „ „ „	„	250.000,—
„ 200 „ „ „ 100 ha „ „ „ „	„	225.000,—
„ 150 rzemieślników w ogólnej sumie	„	180.000,—
„ 130 przemysłowców w ogólnej sumie	„	335.000,—
„ 75 petentów innych zawodów w ogólnej sumie	„	80.000,—
„ 90 urzędników i osób prawnych (spółdz. i organ.)	„	85.000,—

Splacalność zobowiązań wekslowych w porównaniu do lat ubiegłych niestety znacznie się pogorszyła, a tłumaczyć należy ją tem, że w okresie obecnym panuje zastój w handlu zboża, uniemożliwiając rolnikom realizację swych pól. Na uwagę zasługuje i to, że Komunalna Kasa Oszczędności posiada w Grudziądzu dwie poważne realności, przedstawiające wartość około zł. 300.000,—, które przy umiejętnej administracji przysparzają Kasie dość poważne zyski.

Przychodząc w ten sposób z tak wydajną pomocą, wykazanym w powyższej statystyce warstwom społeczeństwa, wzmacnia Komunalna Kasa Oszczędności dodatnio stan posiadania i pracotwórczość ludności w powiecie.

Rozrost interesów Kasy wymagał w ciągu roku przyjęcia nowych pracowników, których liczba wzrosła z 9-ciu do 18 osób.

B I L A N S

Komunalnej Kasy Oszczędności po dzień 31 grudnia 1928 r.
przedstawia się następująco :

Aktywa		Pasywa	
1. Kasa	44.943.64	1. Kapitał zakł.	500.000.—
2. Pieniądze zagraniczne	<u>3.041.20</u>	2. Fundusz rezerw.	10.000.—
	47.984.84	3. „ wstęp. pret hip.	120.000.—
3. Banki		4. „ „ in.	20.833.45
a) Bank Polski w/m	7.405.66	5. „ emeryt.	25.000.—
b) Państw. Bank Rol. w/m	119.95	6. Fund. n/zab. str. kurs.	17.053.63
c) P. K. O. Poznań	8.739.86	7. Banki	260.957.80
d) Inne Banki	<u>531.670.—</u>	8. Rachunki bieżące	649.509.63
	547.935.47	9. Rachunki przejśc.	70.545.27
4. Rachunki bieżące	1.353.427.01	10. Wkłady	
5. Rachunki przejściowe	62.564.23	a) zwykłe	1.883.712.27
6. Papiery wartościowe	19.059.36	b) zwalor.	<u>448.881.07</u>
7. Dewizy	2.825.86		2.332.593.34
8. Hipoteki	860.187.21	11. Weksle redyskont.	230.722.62
9. Weksle	917.837.76	12. Zysk za rok 1928	<u>30.205.79</u>
10. Weksle protestowane	35.045.62		
11. Nieruchomości	279.570.52		
odpis 2%	<u>5.591.—</u>		
	273.979.52		
12. Ruchomości	18.784.85		
odpis 10%	<u>1.878.—</u>		
	16.906.85		
13. Rach. konsorcjalny	13.032.20		
14. Państw. pap. wart. n/zab. wkład.	116.635.60		
	<u>4.267.421.53</u>		
15. Dłużnicy z tyt. gwar. przej. z likw. K. B. P.	44.004.28	13. Wierzyciele z tytułu gwar.	44.004.28
	<u>4.311.425.81</u>		<u>4.311.425.81</u>

Czysty zysk według powyższego bilansu w wysokości zł. 30.205.79 sprawdzony został przez zaprzysiężonego rewizora ksiąg p. Alojzego Kamrowskiego z Grudziądza.

Rada Kasy wraz z Zarządem badając zamknięcie roczne poszczególnych rachunków poświęciła dużo czasu i uwagi ruchowi i stanowi wkładów oszczędnościowych. We wyniku tych badań stwierdzono, iż wśród kont wkładów oszczędnościowych znajdują się takie, które wykazują jakkolwiek tylko w drobnych sumach wytrwałość, stałość i ciągłość w oszczędzaniu. Ceniąc wysoko zalety nie tylko ze względu na osoby, które się niemi odznaczają, ale i pod ogólnym państwowym kątem widzenia, postanowiła Rada Kasy dla zachęty i wytrwałości i dla wzbudzenia zmysłu oszczędzania choćby drobnych sum u tych,

którzy go dotąd nie posiadają wydać nagrody dla osób, które się w roku sprawozdawczym specjalnie odznaczyły. Nagród takich wyznaczono 95 na ogólną sumę zł. 1.500 — składającą się z 70-ciu nagród po zł. 10.—, 10 nagród po zł. 25.— i 10 nagród po zł. 50.—

Sprawozdanie

Powiatowej Centrali Elektrycznej za rok 1928/29.

Zgodnie z preliminarzem na rok 1928/29 przystąpiono w tym roku gospodarczym do wymiany przewodów żelaznych na miedziane i zużyto na ten cel 5.300 kg. miedzi i to: złożono przewody żelazne na linii Mełno—Boguszewo—Kitnowo i Radzyn, w ogólnej długości 10,5 klm. wysokiego napięcia oraz od stacji transformatorowej Boguszewo do fabryki p. Müllera niskiego napięcia i zastąpiono takowe przewodami miedzianymi.

Równocześnie przy zmianie przewodów wymieniono 846 sztuk zużytych izolatorów i zastąpiono ich nowymi. Tak samo zmieniono 42 szt. słupów ponieważ istniejące okazały się zużyte.

Konieczność narzuciła też Powiatowej Centrali Elektrycznej obowiązek zakupu nowych transformatorów i to w ilości 5 sztuk, które zostały w następujących stacjach ustawione:

1 transformator dla miasta Łasina	100 K. V. A.
1 „ dla p. Andrzejewskiego, Łasina	50 „
1 „ pp. Zawackiego i Rutkowskiego, Łasina	28/50 „
1 „ p. Gałuszewskiego, Gruta	10/20 „
1 „ p. Paula, Szarność	10/20 „

Pozatem zostały 4 transformatory w własnych warsztatach naprawione.

Prócz drobnych instalacji wykonano nowe połączenia u pp. Zawackiego, Rutkowskiego, Kandyby w Łasinie i p. Pliet—Nowemosty, w rolnictwie. W przemyśle zainstalowano:

- 1 śrutownik Górkowski — Dusocin
- 1 „ Lipowski — Małe Tarpno
- 1 rzeźnictwo Górski — Radzyn
- 1 „ Giese — Nowawieś
- 1 „ Grohskreuz — Łasina
- 1 „ Jeziorski — Łasina
- 1 ogrodnictwo Lewandowski — Małe Tarpno
- 1 mleczarnia spółkowa — Boguszewo
- 1 cegielnia parowa — Świerkocin.

Poza powiatem grudziądzkim wykonano instalacje:

- 1) Majętność Zakrzewo, powiat Toruń,
- 2) „ Papowo toruńskie, powiat Toruń.

Do poszczególnie wykonanych instalacji sprzedano razem 19 silników.

Ogólna sprzedaż materiałów elektrotechnicznych łącznie z wykonanymi instalacjami kończy się sumą 225.453,77 zł. i zwiększyła się o ca. 30% od roku poprzedniego.

Energii elektrycznej zakupiono w roku 1928/29 1.462.960 Kwh. tak, że i zapotrzebowanie energii elektrycznej zwiększyło się o 30%.

Bilans za rok 1928/29 przedstawia się jak następuje:

Aktywa		Pasywa
1.875,96	Rk. Kasy	
10.656,—	" Banków	
1,—	" Sieci	
83.935,04	" Dłużników	
	" Wierzycieli	27.993,43
	" Kaucji	2.578,10
1,—	" Inwentarza	
1,—	" Narzędzi	
57.543,21	" Składow	
500,—	" Akc. Banku Polskiego	
1,—	" Zaprzęgu	
12.000,—	" Samochodu	
	" Fund. renowacyj	127.151,16
500,—	" Weksli	8.000,—
	" Fund. emerytalnego	3.100,—
1.808,48	" Strat i Zysków	
<u>168.822,69</u>		<u>168.822,69</u>

Rachunek zysków i strat.

Winien		Ma
	Rk. Prądu	108.917,51
	" Dzierż. licznik.	9.766,70
91.757,09	" Sieci	
20.711,25	" Poborów	
	" Odsetek	1.007,77
8.271,95	" Utrzym. samochodu	
1.209,25	" " zaprzęgu	
328,50	" Inwentarza	
294,75	" Narzędzi	
	" Składow	59.764,77
13.17,14	" Utrzym. nieruchom.	
26.646,96	" Administracji	
14.350,64	" Podatków	
173,—	" Samochodu	
14.396,22	" Strat i zysków	
<u>179.456,75</u>		<u>179.456,75</u>

Jak z powyższego bilansu oraz obrachunku zysków i strat wynika, figuruje strata w kwocie 1.808,48 (poz. w aktywach). Rk. zysków i strat wykazuje 14.396,22 zysków i to z roku operacyjnego to jest:

Osiągnięty zysk w roku 1928-29 w kwocie jak wyżej 14 396,22 zł. został na pokrycie straty z roku 1927-28 zużyty która wynosiła 16.204,70 zł. tak, że pozostaje jeszcze do pokrycia strata z roku 1927-28 1.808,48 zł. netto.

Strata uwidacznia się tylko książkowo, ponieważ równowartość straty znajduje się w budowanym materiale a tenże w aktywach Wydziału Powiatowego prowadzony będzie i to nie tylko powyższą kwotą ale całą zużytą kwotą na utrzymanie sieci w wysokości 91.757,09 zł. i którą to kwotę należy uważać jako zysk, osiągnięty z roku operacyjnego 1928-29.

W roku 1929-30 zostanie ostatecznie za staraniem p. Przewodniczącego Wydziału Powiatowego pożyczka z Banku Gospodarstwa Krajowego w kwocie

150.000,— zł. ostatecznie zrealizowana i zostanie takowa natychmiast do dalszej rozbudowy sieci w kierunku Okonin—Nowydwór—Plemyta—Dembiniec i Wiktorowo zużyta. Wstępne prace zostały już rozpoczęte, tak, że z nastąpieniem żniw zostaną powyższe miejscowości w energię elektryczną zaopatrzone.

Tak samo rozpocznie Powiatowa Centrala Elektryczna z remontem i wzorcowaniem liczników, ponieważ tutejsza Elektr. urządza stacje do wzorcowania liczników prądu zmiennego, i z powodu braku takiej stacji prace te na rok obecny przełożone być musiały.

Jeżeli fundusze Powiatowej Centrali Elektrycznej na to pozwolą, będzie po wykończeniu powyższych prac dalsza zmiana przewodów żelaznych na miedziane kontynuowana co jest zasadniczym dążeniem Powiatowej Centrali Elektrycznej dla dobra racjonalnego stanu gospodarczego.

Sprawozdanie z gospodarki drogowej

w okresie roboczym od 1 kwietnia 1928 r. do 1 kwietnia 1929 r.

Ilościowy stan dróg, w okresie sprawozdawczym, z racji pewnych przegrupowań, łącznie z przejęciem dróg wojskowych i niektórych gminnych, przedstawia się jak następuje:

L. p.	Kategoria drogi	Szoso- wane	Bruko- wane	Żwiro- wane	Gruntowe	Razem
1.	Państwowe	27,22	—	—	—	27,22
2.	Wojewódzkie	46,80	—	—	—	46,80
3.	Powiatowe	139,60	63,76	0,70	13,06	217,12
4.	Gminne	—	102,76	9,46	—	112,22
	Razem	213,62	166,52	10,16	13,06	403,36

Zarząd nad wymienionymi wyżej drogami sprawuje Oddział Drogowy i Budownictwa (Powiatowy Zarząd Drogowy) o składzie osobowym następującym:

1. Kierownik Pow. Zarządu Drogowego
2. Rachmistrz, prowadzący księgi kontrolne materiałów, robocizny i wszelką rachunkowość
3. 6 drogomistrzów
4. 50 drożników.

Co dotyczy ilości wykonanych robót drogowych (przeważnie renowacji nawierzchni) to w myśl programowego dążenia, Wydziału Powiatowego, do wkroczenia na tory racjonalnej konserwacji, w ubiegłym okresie sprawozdawczym, postąpiono znacznie naprzód przez dokonanie odnowy nawierzchni dróg umocnionych na długości 21,00 klm., co w porównaniu z latami ubiegłymi, jak 1927/28 — 16,54 klm. lub 1926/27 — 10,80 klm., jest postępowaniem znacznym. Należy jednak pamiętać, że przy, obecnym, stale się wzmagającym ruchu kołowym, o charakterze mieszanym, ogromnie utrudniającym zastosowanie nowoczesnych sposobów konserwacji nawierzchni, minimum, odnowy nawierzchni, zabezpieczające przed, w niedalekiej przyszłości, dewastacją dróg powinno wynosić 38 klm. rocznie czyli 10% ogólnej ich ilości.

Jeżeli chodzi o koszty wykonania wyżej przytoczonej odnowy nawierzchni to takowe wyniosły 310.000,— zł. przy czem należy mieć na uwadze tę okoliczność, że stosunkowo niska suma kosztów, jak na stosunki i warunki pracy w pow. Grudziądzkim o wysokiej taryfie płac robotniczych i trudnościach w do-

stawach materiałów, nie mówiąc już o znacznym braku takowych, tłumaczy się posiadaniem dość znacznych dochodzących do 1200 mtr. sześć. zapasów kamieni na drodze powiatowej Rywałd—Lisnowo zbieranych i gromadzonych od lat 30.

Roboty renowacyjne dokonywano na drogach następujących:

A. Drogi Państwowe:

1. Droga Gdańska, odcinek Grudziądz-Radzyn-Wąbrzeźno:

Wykonano nową powłokę szabrowaną z gruntownym zdzieraniem wyrywaczem starej powłoki, aż do podłoża na powierzchni . . . . mtr.² 7600 dług. 1,52 klm.

2. Droga Toruńska odcinek Grudziądz-Mniszek:

Wykonano gruntowną renowację zniszczonej nawierzchni wałowanej z kompletnym zdarciem wyrywaczem, dodaniem drobnego szabru ponownym zawałowaniem i pokryciem gruboziarnistym żwirem . . . . . „ 6888 „ 1,53 „

Ułożono na starej zniszczonej nawierzchni wałowanej półbruczek na podłożu żwirowem po uprzednim zerwaniu, zrównaniu i powałowaniu szabrowanego podłoża (starej nawierzchni) „ 2697 „ 0,45 „

UWAGA: Układanie nawierzchni drogowych z drobnej kostki 8/10 cmtr. na starych zrujnowanych nawierzchniach wałowanych zostało polecone uchwałą Kongresu Drogowego w styczniu 1928 r. w Warszawie, powziętą na skutek zgłoszonego w tej sprawie referatu Inż. Maćkowskiego Naczelnika Oddz. Drogowego Dyr. Rob. Publ. przy Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim. Nawierzchnie, te zastowane w powiecie Grudziądzkim po raz pierwszy, aczkolwiek narazie droższe od wałowanych, kalkulują się taniej, jako nie ulegające szybkiemu zniszczeniu i nie wymagające częstej renowacji.

B. Drogi Wojewódzkie:

1. Grudziądz - Łasin - W. Tymawa-Osówko (Nowe miasto).

Wykonano nową powłokę szabrową z gruntownym zdzieraniem wyrywaczem starej powłoki, aż do podłoża na powierzchni . . . . . „ 12945 „ 2,200 „

Przełożono zupełnie zrujnowaną jezdnię brukowaną w M. Tarpnie z zamianą kamienia dzikiego na półkostkę szwedzką z wykonaniem bruku wzorzystego, ułożeniem krawężników betonowych i uzupełnieniem odwodnienia na powierzchni . . . . . „ 1993 „ 0,250 „

2. Radzyn-Jabłonowo.

Wykonano nową powłokę szabrowaną z gruntownym zdzieraniem wyrywaczem starej powłoki aż do podłoża na powierzchni . . . . . „ 11950 „ 2,350 „

C. Drogi Powiatowe:

1. Rywałd-Lisnowo:

Wykonano nową powłokę szabrowaną j. w. „ 23760 „ 5,940 „

2. Linarczyk-Wiewiórki:

Wykonano nową powłokę szabrowaną j. w. „ 7920 „ 1,759 „

	mtr. ²	dług.	klm.
3. Radzyn-Łasin:			
Wykonano nową powłokę szabrowaną j. w.	„ 3700	„ 0,700	„
Przełożono zupełnie zrujnowaną nawierzchnię brukowaną w miejsc. Gruta-Mełno z rozszerzeniem trotuaru dla pieszych na powierzchni	„ 4021	„ 0,700	„
4. Grudziądz-Nicwałd-Annówo:			
Przełożono zupełnie zrujnowaną jezdnię brukowaną w Nicwałdzie ze skasowaniem drogi letniej i rozszerzeniem bruku do 5 mtr. oraz przebrukowano takąż zniszczoną jezdnię brukowaną w miejsc. W. Lniska ogółem na powierzchni	„ 4817	„ 1,000	„
5. Dworzec Towarowy-W. Ks. Góra:			
Przełożono zupełnie zrujnowaną jezdnię brukowaną z uzupełnieniem odwodnienia, kopaniem rowów i t. p. na powierzchni	„ 1588	„ 0,400	„
6. Mełno-Okonin-Plemięta:			
Przełożono jezdnię brukowaną j. w. z urządzeniem trotuaru dla pieszych przy kościele w Okoninie	„ 2190	„ 0,462	„
7. Owczarki-W. Ks. Góra:			
Przełożono jezdnię brukowaną j. w.	„ 1788	„ 0,250	„
8. Łasin-Zawda:			
Zerwano starą zupełnie zrujnowaną jezdnię szabrowaną wraz z podłożem i zamieniono na jezdnię brukowaną z założeniem rur odwadniających i urządzeniem trotuaru dla pieszych na powierzchni	„ 1210	„ 0,300	„
9. Rogóźno-zamek—Rogóźno-wieś:			
Wykopano rowy dla odpływu wód, założono przepusty z rur betonowych oraz umocniono szabrem drogę letnią, a to dla zapobieżenia zrujnowaniu nawierzchni brukowanej przy stacji kolejowej Rogóźno na długości mtr. b. 300			
10. Radzyn-Rożental-Zielnowo:			
Zerwano w miejscach zapadłych wskutek torfiastego podłoża jezdnię brukowaną i nawieziono piasku celem podniesienia poziomu jezdni do wysokości 60 cmtr. ponad poziom przyległych łąk. Ogółem piasku dostarczono 843 mtr. sześć. Zabrukowanie jezdni pozostawiono do następnego sezonu t. j. po osadzeniu się nowego nasypu			

D. Drogi gminne.

1. Plemięta-Wiktorowo-Dębiniec:			
Przełożono zupełnie zrujnowaną jezdnię brukowaną na powierzchni	„ 1931	„ 0,600	„
2. Gołębiewo-Boguszewo:			
Przełożono jezdnię brukowaną j. w.	„ 1000	„ 0,400	„
3. Nicwałd-Pokrzywno:			
Przełożono jezdnię brukowaną j. w.	„ 502	„ 0,200	„

4. Wydrzno-Gordonowo :

Wykonano roboty ziemne t.j. wykopano rowy odpływowe, rozszerzono plant drogowy i umocniono jezdnię żwirem gruboziarnistym (otoczaki) na długości ogólnej 350 mtr. b.

5. Wydrzno-Nogat :

Urządzono w rowie odpływowym odprowadzającym wody do Gardengi (na stromym spadku podłużnym) celem zapobiegnięcia niszczeniu plantu drogowego, 4 szt. kaskad betonowych z jednoczesnym wyłożeniem rowu płytami betonowymi na ogólnej długości 250 mtr. b.

6. Tuszewo - Dworzec Towarowy (obecnie przejęta przez Powiat):

Rozszerzono i uregulowano plant drogowy z wykopaniem rowów odpływowych i umocnieniem jezdni odsiewanym żwirem (otaczaki) na długości 700 mtr. b.

Razem odnowiono nawierzchni drogowych mtr.² 98500 dług. 21,016 klm.

Do wykonania wyżej wymienionych robót zużyto:

a) szabru kamiennego	mtr. ³ 484 1,75
b) brukowca	" 6 12,25
c) półbruczku	" 364,00
d) żwiru i piasku	" 5 150,00
e) żwiru odsiewanego (otoczaki)	" 2 350,00

Wymienione wyżej materiały nabyto na miejscu, całkowicie, bez uciekania się do sprowadzania z dalszych okolic przy czym lwią część kamienia dostarczono z Kamieniarni Powiatowej, uruchomionej na prywatnych terenach w miejsc. Król. Dąbrówka pow. Grudziądzkiego. Nadmienić należy, że uruchomienie owej Kamieniarni zupełnie rozwiązało sprawę bezrobocia tak, że w obecnej chwili na terenie powiatu bezrobotnych niema, gdyż poszukujący pracy znaleźli takową przy kopaniu kamieni, wyrobie półbruczku, brukowca, tłuczeniu szabru i innych robotach łącznych z transportem i t. p.

Kalkulacje ceny kamienia wydobywanego z Kamieniarni Powiatowej wynosi 12—14 zł. za 1 mtr. sześć. zależnie od terenu, grubości pokładu i warunków wywózki. Koszt kamieni zakupywanych w drobnych ilościach od rolników, na terenie powiatu, wynosi 16—18 zł. zależnie od jakości (wielkości) kamienia i jego użyteczności.

Za transport materiałów jak : kamień, żwir, piasek i t. p. płacono, zależnie od dalszej lub bliższej odległości, średnio 1 zł. za przewóz 1 mtr./klm.

Uruchomiona na potrzeby własne Betoniarnia Powiatowa w I-ym roku istnienia wykonała wyrobów betonowych jak: rury przepustowe, krawężniki, słupki drogowskazowe, barjery dla ochrony nasypów i skarp, płyty trotuarowe, 150 mtr. b. ozdobnego ogrodzenia terenu przy Starostwie w Grudziądzu i in., przy kalkulacji po cenach rynkowych, za sumę 29722,67 zł. zaś koszty własne t. j. cement, żwir, robocizna i in. wyniosły 26246,04 zł. zatem jeden tylko sezon przynosił 6021,97 zł. oszczędności; to też Wydział Powiatowy, mając na uwadze duże zapotrzebowanie wyrobów betonowych do robót drogowych i in. inwestycyjn na terenie Powiatu, dążności rozwojowe Betoniarni popiera, przeznaczając rokrocznie pewne kwoty na zakup form i przyrządów, a które jak widać z powyżej przytoczonego zestawienia cyfr amortyzują się jnż w ciągu 1 sezonu roboczego.

Wspomnieć również należy o wykonanych w okresie sprawozdawczym robotach ziemnych przy budowie plantu drogi wojewódzkiej Grudziądz—Nowe miasto (połączenie Osówko—Sumin) długości na terenie powiatu Grudziądzkiego 700 mtr. b. (od Osówka do rz. Osy, stanowiącej granicę powiatów), gdzie dokonano dość kosztownych robot ziemnych, przerabiając, wskutek pagórkowatego terenu i łącznych z tem wysokich nasypów i znacznych wykopów 10750 mtr. sześć. ziemi przy użyciu zakupionej, w ubiegłym sezonie, kolejki wązkotorowej. Roboty prowadzono sposobem mieszanym t. j. częściowo akordowo (wywożenie ziemi lorkami) częściowo dniówką (plantowanie terenu).

Roboty przy renowacji nawierzchni drogowych wykonywa się sposobem mieszanym, we własnym zarządzie, bez uciekania się do przedsiębiorców, który to system daje znaczne oszczędności i uniezależnia Kierownictwo robót co do nie dających się nieraz przewidzieć robót dodatkowych i ew. zmian, a które to okoliczności są wyzyskiwane przez przedsiębiorców, szczególnie w robotach natury konserwacyjnej. Roboty brukarskie np. prowadzone są w ten sposób, że danemu rzemieślnikowi, według z góry ustalonego cennika robót, powierza się wykonanie tylko samej robocizny, natomiast potrzebne materiały, nie wyłączając wody do polewania, dostarcza Wydział Powiatowy. Roboty przy odnowie nawierzchni wałowanych wykonywa się przeważnie dniówką przy pomocy taboru drogowego jak wał parowy z wrywaczem i in. potrzebne przyrządy i narzędzia. Tłuczenie szabru, wyrób brukowca, półbruczku i in. wykonywa się akordowo przy cenach następujących:

- Za wyrobienie 1 mtr. kwadr. brukowca 15/18 cmtr. . . . . 1,50 — 2,00 zł.
- Za wyrobienie 1 mtr. kwadr. półbruczku 8/10 cmtr. . . . . 2,50 — 3,50 „
- Za potłuczenie 1 mtr. sześć. kamienia na szaber 4/6 cmtr. . . . . 7,00 „
- Za utłuczenie 1 mtr. sześć. szabru . . . . . 6,00 „

W końcu nadmienić należy, że ubiegła zima była okresem nader nie sprzyjającym dla robót drogowych, w innych latach skutecznie zimą prowadzonych, t. j. przygotowania materiałów do letniego sezonu roboczego, a co obecnie, z nastaniem wiosny, pospiesznie, przy zwiększonych kosztach i płacach wykonywać trzeba. Również ubiegła zima była powodem dotkliwych strat dla gospodarki drogowej, a to przez wydatkowanie z lunduszków drogowych 25.758,29 zł., zupełnie nieprodukcyjnie, na rozkopywanie zasp śnieżnych celem utrzymania ruchu komunikacyjnego, nie mówiąc już o stratach wynikłych skutkiem uszkodzenia nawierzchni drogowych, podczas roztopów wiosennych, jak i przez wymarznącie 4 klm. jabłoni na drogach powiatowych Linarczyk—Dembiniec, Dembiniec—Zielnowo, Dembiniec—Wiewiórki, Gruta—Salno, gdzie ze zbioru owoców rokrocznie wpływały znaczniejsze kwoty.

Wykaz Administracji Oddziału Wypadkowego Ubezpieczenie od wypadków.

A. Ubezpieczenie od wypadków w rolnictwie i leśnictwie.

Liczba wypadków w przedsiębiorstwach rolnych i leśnych w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 74. Wniosków do Zakładu Ubezpieczeń o odszkodowanie w obrębie sekcji Grudziądz (powiat wiejski) zgłoszono 180 wobec 106 roku ubiegłego.

Z zgłoszonych 180 wypadków załatwiono jak następuje:

a) oddalono wnioski o rentę, gdyż okaleczenie nie pozostawiło żadnych ujemnych skutków	w 43 wypadkach
b) wnioski uwzględniono i odszkodowanie ustalono	w 44 „
c) z ustalenia renty zrezygnowano	w 39 „
d) nieuznano wypadków	w 5 „
e) postępowania nie ukończono	w 51 „
<u>Razem: 180 wypadków</u>	

Następstwa 44 spraw ad b) są:

przejściowo, częściowe ograniczenie	w 42 wypadkach
śmierci	w 2 „
<u>Razem: 44 wypadków</u>	

Oprócz powyższych nowo zgłoszonych wypadków, załatwiono również wypadki pozostałe z lat poprzednich, które także obciążały Sekcję Zakładu Ubezpieczeń.

Na pokrycie ubezpieczeń wypadkowych, Wydział Krajowy Poznański ustalił mnożną na 1,50 zł. w stosunku do 1,— mk. przedwojennego podatku gruntowego i fikcyjnego.

Na sekcję powiatu Grudziądz-wieś przypada przedwojennego podatku gruntowego 98.763,— zł. oraz 999,45 zł. podatku fikcyjnego, razem 99.762,45 zł. zatem składek winno wpłynąć 153.629,50 zł. minus 2% tytułem należności poborowej dla gmin.

B. Ubezpieczenie od wypadków robotników zatrudnionych przy budowlach pod zarządem Związku Komunalnego powiatu grudziądzkiego.

Ubezpieczeni są robotnicy przy budowlach szos powiatowych. Ubezpieczenie istnieje od roku 1890. Rent wypadkowych w roku 1927 pobierało 5, w roku sprawozdawczym (1928) zaś 6, ponieważ jednemu robotnikowi, który doznał nieszczęśliwego wypadku, ustalono rentę.

Wysokość rent pobieranych przez obecnych rentobiorców wynosi w poszczególnym wypadku zależnie od stopnia ograniczenia zdolności zarobkowej, utraconej przez nieszczęśliwy wypadek a mianowicie: rocznie złotych 79,20 — 110,70 — 166,80 — 172,80 — 188,04 i 313,56.

Nadto wypłaca się rentę pozostałych po zmarłym wskutek wypadku rentobiorcy i to na wdowę i dziecko razem 499,20 zł. rocznie.

Opieka Społeczna.

Wskutek odwołań i podań ubogo-gminnych o przymusowe nałożenie obowiązku udzielenia wsparcia gminnego Wydział Powiatowy opierając się na § 41 ustawy o właściwości władz z dnia 1. 8. 1883, nałożył przymus udzielenia wsparcia gminnego w roku 1928/29 w 10 wypadkach.

W Krajowych Zakładach Opieki Społecznej umieszczono w roku 1928/29 2 osoby.

Z końcem roku sprawozdawczego 1928/29 przebywało w zakładach 42 osób, a mianowicie:

w Zakładzie Psychiatrycznym w Świeciu	23
w Zakładzie Psychiatrycznym w Kochborowie	11
w Zakładzie głuchoniemych w Wejherowie	6
w Zakładzie Ociemniałych w Bydgoszczy	2
Razem:	42

Koszta utrzymania i pielęgnacji wynosiły do 31. 7. 28 r. po 1,50 zł. od 1. 8. 28 r. zaś 1,80 zł. dziennie. Z tego ponosi powiat $\frac{2}{3}$ części, czyli 17.771,20 zł. poszczególne gminy zaś $\frac{1}{3}$ część czyli razem 8 885,60 zł.

Ruch bezrobocia był bardzo niski, ponieważ wszystkich bezrobotnych a zdolnych do pracy, zatrudniano przy eksploatacji kamieni i pracach szosowych.

Na święta Bożego Narodzenia wyasygnowano dla bezrobotnych nie pobierających żadnych zasiłków ustawowych i niezdolnych do pracy 800,— zł., z tego otrzymała gmina Mł. Tarpno 450,— zł., gmina Nowa-wies 150,— zł., miasta Radzyn i Łasin po 100,— złotych. Wsparć doraźnych dla starców i niezdolnych do pracy z powodu choroby lub t. p. wypłacono 1.765,95 zł.

Razem wydatkowano na zasiłki z tytułu Opieki Społecznej 2.565,95 złotych.

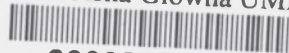
Grudziądz, dnia 1 lipca 1929 r.

Przewodniczący wydziału powiatowego

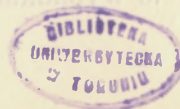
Starosta powiatowy

(—) **Niepokulczycki**

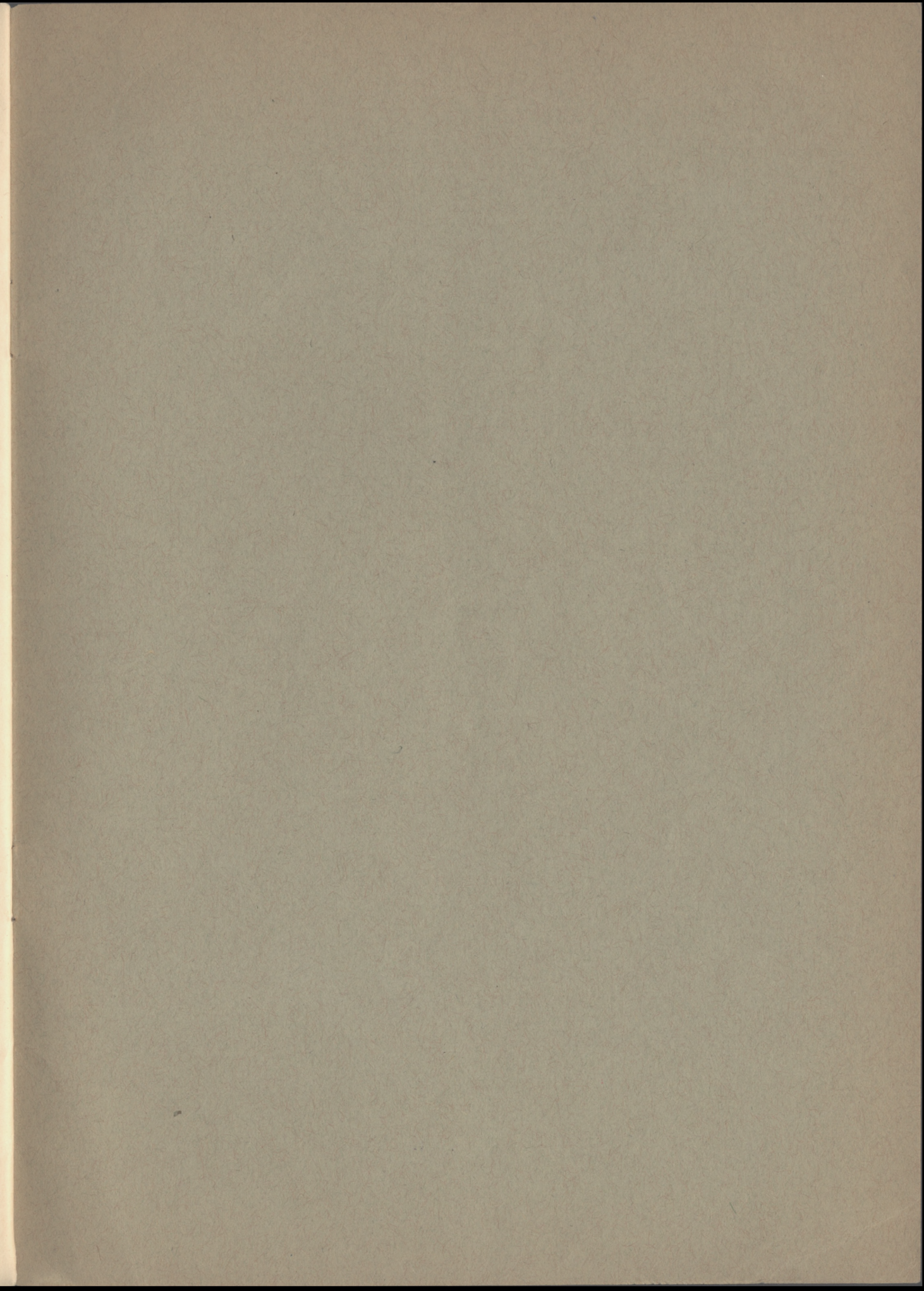
Biblioteka Główna UMK

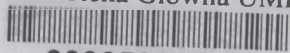
300050910507

W. 2966/57

Biblioteka Główna UMK

300050910507